گفت‌وگو با غزاله معتمد و هانیه توسلی درباره بیانیه ۸۰۰ زن

می‌خواهیم فضا را امن کنیم

هدی هاشمی

فرانک جواهری

چند ماه پیش بود که سمیه میرشمسی، دستیار کارگردان و برنامه‌ریز سینما روایتی از خشونت، اذیت و آزار در محیط کار از سوی یک بازیگر سرشناس را منتشر کرد. بعد از این روایت، ۸۰۰ سینماگر زن در بیانیه‌ای، با تأیید «خشونت سیستماتیک» علیه زنان در سینمای ایران، خواستار برخورد قانونی با متخلفان شـدند. آنها در این بیانیه اعلام کردند: «هر فرد صاحب قدرت و شهرت در سازوکار سینمای ایران از موقعیت خود برای قلدری، تهدید، توهین، تحقیر و تعرض به زنان بهره‌برداری می‌کند. بی‌آنکه نهادهای قانونی، اصناف خانه سینما، سینماگران و منتقدان آنها را وادار به پاسخ‌گویی و پذیرش مسئولیت کارشان کنند.» آنها تأکید داشتند: «در روایت‌هایی که از تجربه‌های دردناک زنان در سینمای ایران منتشر شده، انواع آزارهایی که زیر چتر خشـونت جنسی قرار می‌گیرند، مطرح شـده‌اند؛ از جمله «هتک حرمت با الفاظ جنسی و شـبه‌تجاوز» و «سواستفاده از سکوت و تحمل افراد به بازگو نکردن حق کار یا دستمزد»، «اعمال خشونت جنسی به وسیله تهدید موقعیت کاری قربانی»، «تماس‌های بدنی ناخواسته»، «اصرار و اجبار به عمل جنسی» و در نهایت «خشونت جسمی و تجاوز». بعد از این بیانیه، زنان سینماگر کمیته‌ای پنج‌نفره تشکیل دادند. تا مطالبات این زنان را برای محیط کار امن پیگیری کنند و با کمک وکلا آیین‌نامه‌ای با عنوان منع خشونت جنسی و جنسیتی تهیه کردند. هانیه توسلی و غزاله معتمد در این گفت‌وگو به سؤالاتی درباره این بیانیه و آیین‌نامه منع خشونت پاسخ می‌دهند.

● قبل از نوشـتن این بیانیه؛ روایت‌هایی از اذیت و آزار زنان سینماگر در محیط کار منتشـر شد. روایت‌هایی جسـته‌وگریخته که عموما بدون نام منتشر می‌شد. با این‌همه چندی پیش خانم مرشمی روایت خودش را مطرح کرد. برای ما بگویید چه شـد که بعد از این روایت تصمیم گرفتید بیانیه صادر کنید و بعد از انتشار بیانیه چه اتفاقی افتاد؟

غزاله معتمد: به نظرم ضرورت دارد که درباره پیشـینه این موضوع صحبت کنیم. قبـل از این روایت هم اتفاقاتـی افتاده بود. آدم‌ها حرف زده بودند، روایتشـان را گفته بودند، شـکایت هم کرده بودند. فکر می‌کنم اولین نفرات هم در صنف خود شـما، یعنی «خبرنگاران» بودند که ویدئویی از خودشـان منتشـر کردند و راجع بـه این ماجرا حرف زدند. بعد از آن هم، کسـانی در سـینما شـکایات و روایاتی را داشـتند که منتشر هم شـد. در حقیقت بستری برای نوشـتن این بیانیه وجود داشـت. قبل از بیانیه هم انتشار روایت سـمیه میرشمسی بود که با اسم خودش در صفحه توییترش منتشر شد. سـمیه میرشمسی خودش را در معرض قضاوت عموم، شـکایت و توبیخ قرار داد. البته همین روایت سروصدای بسیاری هم ایجاد کرد، همان‌جا بود که احسـاس نیاز کردیم کـه یک فکری برای خودمان کنیم. این احساس نیاز ما را به سمت نوشتن یک بیانیه‌ای راجع به مطالبه و درخواست منع خشونت جنسیتی علیه زنان برد.

بعد از اینکه این بیانیه با مشـورت وکیل، خشونت‌شناس و روان‌شناس نوشته شـد، دست‌به‌دست جرخید و بسیاری از زنان آن را امضا کردند. همین‌طورکه جلو رفتیم، سـؤالاتی پیـش می‌آمد و خودمان دریک چالش پاسخ‌گویی به همدیگر بودیم و طی همین مسـیر از افراد متخصص مشـورت می‌گرفتیـم. این اتفاق در دل خـودش رشـد کرد و البته برای مـا هم یک آموزش بود؛ یعنـی می‌توانم به جرئت بگویم همه ما ۸۰۰ نفر که این بیانیه را امضا کردیم و احتمالا مخاطبان‌مان، آنجایی نیستیم که در شروع بودیم. آگاهی و دانش بسیاری نسبت به این ماجرا پیدا کردیم. این یـک اتفاق به نظر می‌آثر نگویم بی‌نظیر، ولی کم‌نظیر بود. آمیدوارم که این حرکت در امصاف و مشـاغل دیگر هم بیفتد. به نظرم نشـدنی نیسـت. با این‌همـه ۳۰ هزار امضا در کاروار جمع شـد و این امضاها نشـان می‌دهد چقدر احسـاس نیاز در این فضا وجود دارد. نمی‌توانم بگویم ما یک کار عجیبی کردیم. شاید ما واقعا همت کردیم تا صدای شنیده‌نشده را کسی بشنود. نمی‌خواستیم این صداها یک جا رها شـود؛ بنابراین پیشـنهاد دادیم که آیین‌نامه منع خشـونت علیه زنان نوشته و کمیته مستقل هم تشکیل شود.

● همان‌طورکه شما در صحبت‌هایتان اشاره کردید، موضوع محیط امن کاری یک مطالبه مهم زنان در همه صنوف اسـت. برای ما بگویید اگر زنی قبل از این بیانیه و شـکل‌گیری کمپین مورد تعرض قرار می‌گرفت؟ چه کار می‌کرد؟ آیا شکایتی در کار بود و از آن طرف رسیدگی خاصی انجام می‌شد؟

هانیه توسلی: تا جایی که من می‌دانم، خانه سـینما یک شـورای صیانت دارد و قاعدتا اگر کسـی مشـکلی دیرایش پیش می‌آمد، به آنجا مراجعه می‌کرد و شـکایتش را مطرح می‌کرد ولی ما حس کردیم که این شورا خیلی کارایی ندارد؛ یعنی هر کسی هم که به آنجا شـکایتی برده، کارش در مسیر درستی پیش نرفته اسـت. آدم‌هایی که در شورا عضویت داشتند، خیلی متخصص این ماجرا نبودند. درسـت است که در کار خودشـان، حرفه‌ای بودند ولی در این اتفاق مشخص که درموردِ خشونت جنسی اسـت، متخصص نبودند. مثلا ممکن اسـت عضو این شورا، یک تهیه‌کننده، یک کارگردان یا آهنگسـاز خیلی خوبی بوده باشد اما کسی که در چنین شـورایی عضو اسـت، باید درخصوص چنین اتفاقاتی تخصص داشـته باشد. من خیلی در جریان جزئیات این موضوع نیسـتم که چه کسـانی شکایت کردند و چه کسـانی نتیجه گرفتند یا نگرفتند ولی دامنه کسانی هم که شکایت کردند، خیلی به نتایج دلخواهی نرسـیدند. خیلی جاها حتی شکایت کنندگان در شورا وجود دارد، مثلا می‌گویند خانه‌ای با صحت کنید و با هم دوست باشد تا موضوع حل شود! **دایره شورای صیانت صحبت کردید. گویا این شورا را به رسمیت نمی‌شناسد. آیا دلیل خاص دارد؟**

هانیه توسلی: اعضای شورای صیانت در این جلسه تخصص ندارند و حتی یک زن هم در بین آنها نیسـت. یک‌سری قواعد وجود دارد که از سوی این شورا رعایت نمی‌شود. برای مثال، روان‌شـناس‌هایی که در جلسه خشونت کار می‌کنند، این را می‌دانند. اگر کسـی موردِ خشونت جنسی قرار می‌گیرد، باید با او با آرامگر روبه‌رو کننـد و موقعیتی بغرنج و ترسـناک برای قربانی اسـت اما این اتفاق در شـورای صیانت نمی‌افتاد.

غزاله معتمد: ما می‌گویم این اسـتدانی که در شـورای صیانت حضور دارند که همه‌شـان هم در فضای کاری خودشـان استاد هسـتند، چه علم یا اجتهادی در حوزه خشونت‌شناسـی و مشـخصا خشونت جنسـی و جنسـیتی دارند؟ بر پایه و اسـاس چه چیزی این شـورا شـکل گرفت. چهـ زنی در این شورا وجود ندارد که حداقل کمی برایش ملموس باشد که داریم راجع به چه چیزی صحبت می‌کنیم. تمام حرف ما این اسـت. این جرائم وجود دارد. خشونت جنسی و جنسـیتی وجود دارد، مصداق‌های متفاوتی هم دارد. من ۳۰ سال در این فضا کار کردم. هانیه هم همین‌طور. بخش زیـادی از چیزی که راجع به آن حرف می‌زنیم، تجربه زیسـته اسـت که به ما منتقل شـده و با همدیگر راجع به آن حرف می‌زنیم. از سـوی دیگر می‌بینیم و شاهد آن هسـتیم. ما می‌گوییم باید کمیته مستقلی تشکیل شود که افراد متخصص مثل وکیل، حقوق‌دان، روان‌شـناس و خوشـت‌شـناس در آن وجود داشته باشد.

● خیلی‌ها به روایت سـمیه میرشمسـی واکنش نشـان دادند. یـا اینکه قبل از نوییشـن، زنان دیگری هم از ادیت و آزارهایی که دیده بودند، گفتند به نظرشـما چرا این قدر این روایت دیده شـد؟ آیا خانم میرشمسی قبل از اینکه توییتی بزند، این موضوع را به شورای صیانت یا خانه سینما اطلاع داده بود؟

هانیه توسلی: نمی‌دانم. این را باید از خودشـان بپرسید اما اینکه آن‌قدر تاثیرگذار بـوده و موج ایجاد کرد، به این دلیل بود که با اسـم خـودش این روایت را بیان کرد. وقتی کسـی روایتش را با اسـم خودش می‌گذارد؛ یعنی دارد مسـئولیتی را می‌پذیـرد و اعلام می‌کند که من با نـام خودم دارم، روایتـم را بیان می‌کنم. این برایش مسئولیت ایجاد می‌کند.

غزاله معتمد: حتما خودش باید پاسخ دهـد ولی جوابش احتمـالا در همین جواب قبلی اسـت که من به شـما دادم. سال‌هاسـت خشونت علیه زنان اتفاق می‌افتد و زنان هم هیچ نتیجه درسـتی از شورای صیانت نمی‌گیرند. نهایتا آدم‌ها آسـیب‌دیده‌تر از این شورا خارج می‌شـوند. بعد از اینکه روایت سـمیه منتشر شد، البته کلی از همکارانش روی آن روایت خیلـی حساس شـدند و گفتند کسی که سر آن کار بودند، راجع به آن موضوع نوشـتند. بچه‌هایی که من می‌شناسم به خود من گفتند که این اتفاق افتاده؛ یعنی می‌دانسـت که دارد چه کار می‌کند.

● در حوزه کاری شـما کدام صنف شرایط سخت‌تری دارند؟ زنان بازیگر یا عوامل پشت صحنه؟

غزاله معتمد: ما قائل به این هسـتیم که میزان رنج و خشـونتی را که ممکن است به آدم‌ها وارد شود، دسته‌بندی و رده‌بندی نکنیم؛ یعنی هرگز نمی‌توانم بگویم در صنف ما خشـونت بیشتر اسـت یا در صنف بازیگران. اصلا این رنجی را که آدم‌ها طی خشـونت جنسـی و جنسیتی یا خودشـان حمل می‌کنند، قابل درجه‌بندی و رده‌بندی نیسـت. ما می‌توانیم از تجربه خودمان حرف بزنیم؛ از دیده‌ها و شنیده‌ها و آنچه در این ۲۰ سـال بر ما گذشته. به نظرم وقتی که شما یک زن جوان هستید و می‌خواهید کارتان را شـروع کنید، این داسـتان‌ها - چیزی که ما داریم راجع به چتر خشونت جنسی و جنسیتی سخن می‌گوییم- بیشتر اتفاق می‌افتد. البته این به معنا نیست که من بعد از ۳۰ سال کارکردن، دیگر در این چرخه خشونت نمی‌روم و تحت این خشونت قرار نمی‌گیرم. هرکژا اما زنان جوان، فارغ‌التحصیلان رشته‌های مختلف هنری، وقتی می‌خواهند وارد سـینما بشـوند، در هـر صنفی، در معرض خشونت هستند.

● شـاید به خاطر همین هم بوده که امضاکنندگان این بیانیه، بخشی نسل جوان بودند.

هانیه توسلی: نسـل جدیـد جسـارت بیشتری دارد، مطالبه بیشـتری دارد و نسبت به نسـل من جسورتر اسـت. شاید نسل ما نسـبت به نسلی که از ما بزرگ‌تر اسـت، کمی جسـورتر باشـیم. همین الان هم ممکن اسـت برای من یا زنان این اتفاق بیفتد ولی بیسـترین آسیبی که من از تجربه خشـونت دیدم، دقیقا زمانی بود که اسمی به‌عنوان بازیگر نداشتم و کسی من را به‌عنوان «هانیه توسلی» بازیگر نمی‌شناخت. من دقیقا در آن زمان آسـیب دیدم؛ همیشـه کلاس‌های بازیگری یا بچه‌هایی که می‌روند تسـت می‌دهند، در معرض آسیب هسـتند. خودم وقتی باد ۲۰ سال پیش خودم می‌افتم، متوجه می‌شـوم که در آن زمان خیلی از مسائل را نمی‌دانستم و تجربه‌ای نداشـتم! الان این آگاهی کمک بسیاری می‌کند. آن‌موقع فکر می‌کردیم یک‌سری چیزها بدیهی اسـت؛ من خودم نمی‌دانستم که مثلا اگر یکی به من یک متلک بگوید، این خشونت است. آزار هم نمی‌دانستم که باید جلو چه کار کنم؟ می‌گفتند که خوب مرد اسـت دیگر یا از تو بزرگ‌تر است! می‌خواهم بگویم یک‌سـری چیزها هسـت که به بی‌تجربگی برمی‌گردد؛ یعنی آن بی‌تجربگی برای یک‌سـری از بچه‌های کوچک و جوان باعث می‌شود در معرض خشونت بیشتری قرار بگیرند.

من چندین سـال اسـت کار کردم و گاهی وقت‌ها می‌گویم فلانی آدم خوبی بود و ما نمی‌خواستیم برخورد کنیم. دسـتیار مدیر اسـت، «کار» را، تو مرتکب نمی‌شوی. چون تو یک بازیگر شناخته‌شـده هسـتی، کاری به تو نداشته ولی من می‌دانم که بازیگرهایی که زیر دستم هستند یا دخترهایی که قرار بوده دو شـبانه‌روز باشی کنند، مثلا تو فکر نمی‌کنـند و نمی‌گویند که این آدم چقدر محترم اسـت. آنها اسـیب دیدند. الان شـاید خیلی‌ها جرئت نکنند که بخواهند من را آزار بدهند یا بی‌احترامی کنند ولی برای دخترهای جوان متأسـفانه این اتفاق یک مقدار بیشتر است.

● پس شما هم تجربه آزار را داشتید.

هانیه توسلی: هر زنی تجربه آزار داشته است. سال‌ها پیش فیلم «عصر جمعه» را که نهادینه‌ی یک کارگردان را آهنگسـاز خیلی جوونی بوده باشد اما کسی که در چنین شـورایی عضو اسـت، باید درخصوص چنین اتفاقاتی تخصص داشـته باشد. من خیلی در جریان جزئیات این موضوع نیسـتم که چه کسـانی شکایت کردند و چه کسـانی نتیجه گرفتند یا نگرفتند ولی دامنه کسانی هم که شکایت کردند، خیلی به نتایج دلخواهی نرسـیدند. خیلی جاها حتی شکایت کنندگان در شورا وجود دارد، مثلا می‌گویند خانه‌ای با صحت کنید و با هم دوست باشد تا موضوع حل شود!

● دایره شورای صیانت صحبت کردید. گویا این شورا را به رسمیت نمی‌شناسد. آیا دلیل خاص دارد؟

هانیه توسلی: اعضای شورای صیانت در این جلسه تخصص ندارند و حتی یک زن هم در بین آنها نیسـت. یک‌سری قواعد وجود دارد که از سوی این شورا رعایت نمی‌شود. برای مثال، روان‌شـناس‌هایی که در جلسه خشونت کار می‌کنند، این را می‌دانند. اگر کسـی موردِ خشونت جنسی قرار می‌گیرد، باید با او با آرامگر روبه‌رو کننـد و موقعیتی بغرنج و ترسـناک برای قربانی اسـت اما این اتفاق در شـورای صیانت نمی‌افتاد.

غزاله معتمد: ما می‌گویم این اسـتدانی که در شـورای صیانت حضور دارند که همه‌شـان هم در فضای کاری خودشـان استاد هسـتند، چه علم یا اجتهادی در حوزه خشونت‌شناسـی و مشـخصا خشونت جنسـی و جنسـیتی دارند؟ بر پایه و اسـاس چه چیزی این شـورا شـکل گرفت. چهـ زنی در این شورا وجود ندارد که حداقل کمی برایش ملموس باشد که داریم راجع به چه چیزی صحبت می‌کنیم. تمام حرف ما این اسـت. این جرائم وجود دارد. خشونت جنسی و جنسـیتی وجود دارد، مصداق‌های متفاوتی هم دارد. من ۳۰ سال در این فضا کار کردم. هانیه هم همین‌طور. بخش زیـادی از چیزی که راجع به آن حرف می‌زنیم، تجربه زیسـته اسـت که به ما منتقل شـده و با همدیگر راجع به آن حرف می‌زنیم. از سـوی دیگر می‌بینیم و شاهد آن هسـتیم. ما می‌گوییم باید کمیته مستقلی تشکیل شود که افراد متخصص مثل وکیل، حقوق‌دان، روان‌شـناس و خوشـت‌شـناس در آن وجود داشته باشد.

● خیلی‌ها به روایت سـمیه میرشمسـی واکنش نشـان دادند. یـا اینکه قبل از نوییشـن، زنان دیگری هم از ادیت و آزارهایی که دیده بودند، گفتند به نظرشـما چرا این قدر این روایت دیده شـد؟ آیا خانم میرشمسی قبل از اینکه توییتی بزند، این موضوع را به شورای صیانت یا خانه سینما اطلاع داده بود؟

هانیه توسلی: نمی‌دانم. این را باید از خودشـان بپرسید اما اینکه آن‌قدر تاثیرگذار بـوده و موج ایجاد کرد، به این دلیل بود که با اسـم خـودش این روایت را بیان کرد. وقتی کسـی روایتش را با اسـم خودش می‌گذارد؛ یعنی دارد مسـئولیتی را می‌پذیـرد و اعلام می‌کند که من با نـام خودم دارم، روایتـم را بیان می‌کنم. این برایش مسئولیت ایجاد می‌کند.

غزاله معتمد: حتما خودش باید پاسخ دهـد ولی جوابش احتمـالا در همین جواب قبلی اسـت که من به شـما دادم. سال‌هاسـت خشونت علیه زنان اتفاق می‌افتد و زنان هم هیچ نتیجه درسـتی از شورای صیانت نمی‌گیرند. نهایتا آدم‌ها آسـیب‌دیده‌تر از این شورا خارج می‌شـوند. بعد از اینکه روایت سـمیه منتشر شد، البته کلی از همکارانش روی آن روایت خیلـی حساس شـدند و گفتند کسی که سر آن کار بودند، راجع به آن موضوع نوشـتند. بچه‌هایی که من می‌شناسم به خود من

● عکس: سیدنگاهی، شرق

غزاله معتمد: راجع به آقای فرخبخش حرفی ندارم.

هانیه توسلی: من هم حرفی ندارم. ایشان چیزهایی را کفت که دیگر خیلی واضح است؛ اتفاق خشونتی در کلام ایشان است که ما درباره آن صحبت می‌کنیم. دقیقا خشـونتی که داریم از آن حرف می‌زنیم، این اسـت. خیلی برای ما کاربرد داشـت، ایشان با عملکردش منظور ما را خیلی واضح بیان کرد.

● خانـم معتمد و خانم توسـلی، صادقانه بگویید در این چند مـاه که این بیانیه منتشر و هیئت پنج‌نفره تشکیل شد، چه تهدیدهایی شدید و چه خطراتی را به جان خریدید؟

هانیه توسلی: من مشخصا تهدید نشـدم اما جیـز تماس از همکارانم داشتم. اولا کنجکاو بودند به چه کار می‌کنیم؟ و می‌پرسیدند: «این کاری که می‌کنید یعنی چه؟ الان شـما مثـلا گفتید پیش خانم خزعلـی نمی‌رود... یا مثـلا گفتید خانه سـینما... دقیقا می‌خواهید چه کار کنید؟». در ابتدا این سؤال‌ها را می‌پرسیدند. از یک جایی به بعد که فضا مشـخص شد، یک‌سری آدم‌ها برای مثلا دوست، به من گفتند خانه تو حواست نباشد کاری که جرئت می‌کنی؛ اتفاقی و فلانی به فکر منافع خودشان هستند چون می‌خواهند به فلان‌جا بروند ولی تو خواسته نیست. بعضی‌ها هم می‌گفتند ما این بیانیه را قبول داریم ولی من مثلا نمی‌خواهم اسمم کنار اسم فلانی بیاید. اگر فلانی باشد، من نیستم.

غزاله معتمد: نمی‌خواهم بگویم که فشـاری نبود. حالا اسـمش را تهدید یا هر چیزی بگذارید، بگذارید به این کلمه از زبان کسی که ما می‌خواهیم بیانیه را امضا کردیم، اول سـراغ برنگرامان رفتیم. خیلی‌هایشـان هم امضا کردند؛ یعنی آدم‌هایی که پیش‌کسـوت هسـتند و خیلی مشخص بودند که آدم‌ها را همـراه خودمان خواهیم داشـت. ولی خب متاسفانه از سـمت عده‌ای هم تحت فشار قرار گرفتیم که اصرار داشتند چنین بیانیه‌ای منتشر نشود. خیلی‌ها مذاکره با خانه سینما مطرح شد و گفتند کسی هم دهیم با همان شیوه‌های قدیمی ماجرا حل شود که این را دخل چیزی نشدنی بود.

● بعد از تشـکیل هیئت پنج‌نفره، بحث فرایند تهیه آیین‌نامه منع خشونت شکل گرفت؛ کمی درباره این آیین‌نامه برای ما توضیح دهید؟

غزاله معتمد: هدف اصلی ما نوشـتن این آیین‌نامه بود. از ابتدا هم این فکر وجود داشـت که باید راهکاری برای این موضوعات داشته باشیم. ما همچنان می‌گوییم این آیین‌نامه راهکار پیشنهادی ماسـت. بعد از اینکه این امضاها جمع شـد، ما با یک تیـم حقوقی درچیک و متبحر کار کردیـم و آنها این آیین‌نامه را ارائه دادند. فکر می‌کنم نزدیک به دو یا سه ماه جلسـاتی برگزار شد؛ تیم حقوقی خودشان هم بسـیار دسـت‌اندرکار بود. بعد از تهیه پیش‌نویس، تیم حقوقی ما با جلسه گذاشتند. این موضوعات را در صفحه اینستاگرام ۸۰۰ زن اعلام کردیم و گزارش جلسـات هم در همان صفحـه قـرار دارد. آیین‌نامه بعـد از چندین بار بررسـی و بازبینی منتشر شد. ما همچنان به موضوع اعتقاد داریم. آیین‌نامه یک پیشنهاد است. ارائـه خود. نظرات خوبی هم آمد که باز مورد بررسـی همیـن تیم حقوقی قرار گرفت.

● بعد از انتشار آیین‌نامه، واکنش خانه سینما و همکارانتان چطور بود؟

هانیه توسـلی: واکنش رسـمی از خانه سـینما نگرفتیم. ما منتظر هیئـت جلسـه تشـکیل شـود، بعد بیینیم واکنش آنها چیسـت. الان فعلا خانه سـینما واکنش رسمی نداشت.

غزاله معتمد: از همکارانمان واکنش خوبی گرفتیم. حتی می‌توانم بگویم چند نفر از همکارانمـان که قبلا جملات تندی گفتـه بودند، بعد از خواندن این آیین‌نامه و کفت‌وگوی زنده اینسـتاگرامی‌ای که خانم مینا اکبری و آقای کتیرائی داشتند، با ما همراهی کردند. برخی‌ها اعلام کردند ما جقدر نمی‌دانستیم. الان مدیون این اتفاق هسـتیم و جقدر الان آکاهتر از زمانی هستیم که خود این اتفاق شروع شد. واقعیت این اسـت که من معتقدم اتفاقاتی از این دست، در درون خودش رشد می‌کند. ما هم وقتی شـروع کردیم، آگاهی الان را نداشتیم؛ یعنی این جریان مدام در درون خودش رشد کرد و فکر می‌کنم الان هم ما جایی دسترس ایستادیم و خواندن این آیین‌نامه بسیاری را همراه کرد.

● در بخشی از این آیین‌نامه راجع به حق‌شناسی صحبت شده و بخشی از آن برای خود من خیلی نشان‌دهنده بود. جای در آیین‌نامه از «خشـونت اقتصادی به‌معنای کار اجباری، حساب‌سازی و واداردکردن زن به کار غیرقانونی صحبت شده است. آیا شـما روایتی داشتید که این موارد را نوشـته؟ می‌شود این موضوع را مصداقی بگویید؟

هانیه توسـلی: این موضوعات را وکلا براسس تجربه‌شـان نوشتند؛ آنها قبلا ورق برای ما این بود که بگویم مشـکلی کار کرده بشـد. به‌جرئت این تبعیـض درمورد زن همیشـه وجود دارد، حالا چه در سینما و چهار جایی دیگر. اصولا در خیلی جاها دستمزد زن کمتر اسـت و در دنیا هم این بحث همیشه مطرح بوده اسـت. کاهی اثبـات آن پیچیده و نشـدنی اسـت. در این کمیته‌ها هم می‌گوییم اساس اثبات آن (اتهام) در تخصص حقوق‌دان، وکیل، متخصص خشونت‌شـناس و روان‌شناس است. ممکن اسـت باز فرد در آن فرایند نتواند چیزی را اثبات کند ولی لزوما روایتش کذب و دروغ نباشد. می‌خواهم بگویم که این اقدام چقدر حسـاس اسـت و همه‌مان باید آگاه باشیم و بدانیم که موضوع پیچیده اسـت. اینها بحث‌هایی اسـت که می‌شـود راجع به آن مفصل حرف زد. ولی اگر اثبات شـود، آدمی یا سوئیت و کاملا با غرض، آمده روایت و شـکایتی را بـه دروغ عنوان کرده، حتما جریمه، توبیـخ و تنبیهی وجود خواهد داشت که راه برای اتفاقاتی از این دست هم باز نشود.

● آیین‌نامه را خواندم. آیین‌نامه بسـیار کاملی بود و برای زنان هم بسـیار مهم اسـت. آیا فرق می‌کند زنان دیگر مشاغل می‌توانند از این آیین‌نامه استفاده کنند؟

هانیه توسلی: بله. درست می‌شود. این آیین‌نامه در فضای سینما و تئاتر کاری بسیاری دارد. از آن آیین‌نامه می‌توان در مشاغل مختلف استفاده کرد. اما شغل با شغل فرق می‌کند. مثلا به لحاظ ساعت کاری، مثلا ساعت کاری من ممکن است شـب تا ساعت نشـیخ صبح باشد، ساعت کار دیگری محدود است. به نظر من با یک‌سری تغییرات جزئی در آیین‌نامه می‌توان از آن در همه مشاغل استفاده کرد؛ چراکه موضوع آن خشونت در فضای کار است.

● دربیانیه ۸۰۰ زن، اسـامی زیادی وجود داشـت. اما در بین امضاکنندگان یک‌سری چهره‌های شـاخص و قدیمی‌ترِ وجـود ندارد. آیا دلیل خاصی داشـت؟ آیا موضوع هم مطرح شـد که برخی از زنان‌های چهره سینمایی که اینـه قدیمی هم هسـتند، امضاکننده‌ها رد دعوت به سوت کردند. آیا این روایتی که مطرح شده قابلیت وارد؟

غزاله معتمد: بله، واقعیت دارد.

هانیه توسـلی: اتکیزمتان را هم از خودتان بپرسـید. مخصوصا بعد از اینکه این آیین‌نامه بیرون آمد، چون آیین‌نامه واقعا کار درستی اسـت. من نمی‌دانم؛ هیچ‌چیز غیراخلاقی و بدی در آن وجود ندارد.

غزاله معتمد: من چرا؟ با نمایندگی از کمیته پنج‌نفره و بعد هم از طرف ۸۰۰ زنی که امضا کردند، می‌گویم ما کماکان مشتر هستیم و دوست دریم و مشتاق هستیم کـه بشـنویم که چرا؟ اول حرفم اسـت را گفتم؛ اگر واقعا اشـکالی وجود دارد که حاضرِ حسـتیم بشنویم. البته این را هم بگویم که خیلی از چهره‌های پیش‌کسوت و مهم هم امضا و حمایت کردند؛ مثلا خانم درخشـنده حتی راجع به آن نوشتند. چندوقت پیش یک مصاحبه‌ای کردند.

● چرا اسم هیچ مدیر و فردی من امضاکنندگان بیانیه به چشم نمی‌خورد؟

هانیه توسلی: شرایط بیانیه این‌طور بود که از سوی زن‌ها و برای زن‌ها باشد.

غزاله معتمد: می‌خواهم همین جمله هانیه را بیشـتر باز کنم. ببینید برای یک بار هم که شـده زنان دیگر استفاده مطالبه‌ای از زنان برای زنان داشته باشند. این بدان معنا نیسـت که ما رویه‌روی مردان قـرار داریم. اصلا زنان می‌خواهند یک بار هم راجع به خـودشـان که نسبت به آنها اعمال می‌شـود، حرف بزنند. یعنی این خواست، از سوی زن‌ها و برای زن‌ها مطرح شده است.

این بدان معنا نیسـت که اگر حمایت مردان می‌بود، مـا مقاومت می‌کردیم.

هدف ما این بود که بگوییم مشـکلی داریم و می‌خواهیم فضای کاری‌مان را امن کنیم. اگر فضا برای زن‌ها امن‌تر شود، آنها قدرت بیشـتری سرکوبگری دارند. ولی اگر فضا برای زن‌ها امن‌تر شود، آنها قدرت ریوکردن سرکوبگری است. خیلی‌ها گفتند شما این را می‌گویید. ببینید اتفاقی افتاد که البته آن اتهام چه جوابی به ما می‌دهد؟ خب بگویند. دلیل نمی‌شـود وقتی یک نکاه غلط وجود دارد، ما کاری را که فکر می‌کنیم درسـت اسـت، ادامه ندهیم و از آن نسیم بیرنیم. اتفاقا ما با قدرت بیشتری پیش می‌بریم.

● پس شما معتقدید جایگاه زن‌ها در سینما تضعیف نمی‌شود؟

هانیه توسـلی: نه؛ تنها تضعیف نمی‌شـود بلکه قرار است فضا امن‌تر شود. من ۱۰ سـال پیش خشـونتی داشـتم که الان هم اگاهی بیشـتری دارم. ۱۰ سال پیش هم بازیکری شناخته‌شـده بودم. سر یک کار، تجربه‌ای داشـتم که اگر آن فضا را الان با توجه به آگاهی‌ای که امروز دارم دوبـاره تجربه می‌کردم، مطمئنا جور دیگری برخورد می‌کردم. آن زمان فقط مسـئله کردم. فضایی که الان وجود دارد، به من قدرت می‌دهد. من ۱۰ سال پیش این قدرت را نداشتم.

غزالـه معتمد: اگر نکته تخریبی را از نکته سـازنده و متقدانـه جدا کنیم، آن‌وقت می‌توانیم برای این سؤال به جواب درست برسیم. برای اینکه نکته تخریبی، رویکرد حذفی دارد و مشـخصا هم به نظر من راه به جایی نمی‌برد. کمااینکه در تمام این سال‌ها هم به جایی نرسیدیم. ما گروهی از زنان هستیم که برای امن‌کردن فضای شغلی‌مان تلاش می‌کنیم. سـینماگرانی هم هستند که نگران‌اند مثلا حرکت‌کردن این بحث‌ها باعث شود خود سـینما به خطر بیفتد. نه؛ تا نکته وجود دارد، اول اینکه در این نکاه باز یک رویکرد محافظه‌کاری و سـنتی وجود دارد که در تمام این سـال‌ها اگر قرار بود شـما با این راه پیش بروید، حتما بسـته بوده نمی‌شد. نمی‌دانم چرا می‌ترسیم راجع به خشونت حرف بزنیم؟ زنانی در فضای کاری‌شان خواستار امنیت هسـتند؛ یعنی برخی‌ها می‌خواهند عده‌ای زن لـنجوار بیـنند یا حیاد شوند. مورد خشـونت قرار بگیرند و ما ساکت باشـیم؟! آن‌وقت نگراییم که برای سینما اتفاقی نیفتد؟

● به صحبت‌های آقای فرخبخش اشـاره کردید. آیـا ادبیات آقای فرخبخش در سینما رایج است؟

اتفاقا به خود من هم گفتند که برخی‌ها می‌گویند ما نمی‌دانسـتیم خشـونتی انجام دادیم. یعنی چه که نمی‌دانستیم؟ شما ما من یک شـوخی کلامی جنسـی می‌کنید. من معذب می‌شـوم. چطور این را متوجه نمی‌شود و اصلا نمی‌دانید کاری که می‌کنید اشـتباه است؟! حتما می‌فهمید. همان لحظه هم می‌فهمیـد. ولی یک چیزی وجود دارد و آن‌هم همـان اعمال قدرت و اراده اسـت که شـما فکر می‌کنید مجاز هسـتید این کار را انجام دهید. ما روایت‌هایی خواندیم، شـنیدیم و دیدیم و حتی این روایت‌ها به خانه تئاتر رفت و تبدیل به یک مجموعه شکایات شد. اتفاقاتی وحشتناک افتاده است. شما نمی‌دانید آن موقعی کـه دارید تعرض و تجاوز می‌کنید، این تعرض و تجاوز اسـت؟ چطور نمی‌دانید؟ اگر شـما بخواهید که بدانید، می‌توانید بدانید. شـما می‌توانید کیف من را بدزدید، بروید و بعد بگویید من آن‌موقع نمی‌دانسـتم این کار بدی اسـت! اصلا یعنی چه؟ به نظـرم می‌خواهیم یک‌جوری خودمان را توجیه کنیم. باید مسـئولیت بپذیریم و بگوییم که بله، ما در زندگی‌مان اشـتباهاتی کردیم. از قدرت خود سـواسـتفاده کردیم. از اینکه مورد پرسـش واقع نمی‌شـدیم، سـواسـتفاده کردیم. مسئولیت نپذیرفتیم و اعمال قدرت و اراده کردیم.

ما در آیین‌نامه راجع به عدالت ترمیمی حرف می‌زنیم؛ یعنی اگر کسـی بگوید ما می‌پذیریم در این سـال‌ها از سـمت ما خشونت جنسی و جنسیتی اتفاق افتاده و اشـتباهاتی کردیم و الان به آن آگاه هستیم. چه باید کرد؟ ما وارد فرایند عدالت ترمیمی می‌شـویم. به دنبال جبران تعهدگرایانه می‌رویم و بعد راه‌حل پیشـنهاد می‌دهیم. به عبارتی آنچه در این آیین‌نامه اتفاق می‌افتد، این اسـت که ما توضیح می‌دهیم عدالت ترمیمی چطور اتفاق می‌افتد؛ یعنی وقتی، آدمی خشـونت دیده و آدمی هم خشـونت کرده، ما باید فضایی را مهیا کنیم که آدم‌ها بتوانند مسـیر سـلامت را طی کنند؛ یعنی فرد خشـونت‌دیده بتواند خشونتی را که بر او گذشته، درون خود درمان کند و فرد خشونت‌کرده نیز مسئولیت‌پذیر بوده و به اندازه کاری که انجام داده، سهمش را برداشته باشد(تنبیه و توبیخ)، حالا ما از مجازات حرف نمی‌زنیم.

● وقتی این بیانیه مطرح شـد، برخی از آقایان دولایس اعلام کردند ما که درباره شرایط سـینما هشـدار داده بودیم. ما که گفتیم زن‌ها باید در خانه باشند یا فضا برایشان کمرنگ‌تر شود. حتی آقای فرخبخش هم اعلام کرده بود ما اصلا این ۸۰۰ زن را به رسمیت نمی‌شناسـیم و اینها را باید شلاق بزنند! سؤال مشخص من این اسـت که چرا برخی‌ها در مقابل فضای امنی که زن‌ها می‌خواهند برای خودشان درسـت کنند، مقاومت می‌کنند و چه باید کرد که جایگاه زنان در سـینما تضعیف نشود؟

هانیه توسـلی: هدف ما این بود که بگوییم مشـکلی داریم و می‌خواهیم فضای کاری‌مان را امن کنیم. اگر فضا برای زن‌ها امن‌تر شود، آنها قدرت بیشـتری پیدا می‌کنند که در فضای سـلامت کار کنند. بعضی‌ها رویکردشـان سـرکوبگری اسـت. خیلی‌ها گ